

ÖRNEK BİR KARAR IŞIĞINDA 6384 SAYILI YASANIN KAPSAMI ve ETKİN SONUÇ SAĞLAYIP SAĞLAYAMAYACAĞI*

IN THE LIGHT OF AN EXEMPLARY VERDICT, CONTENT OF THE
LAW NUMBER 6384 AND IS IT GOING TO PROVIDE EFFICIENT
RESULT OR NOT?

Sevgi evrensel, kin ise bölgeseldir.

Sevgi içinde ol ve evrenselleş.

Ahmet Erol

Ahmet EROL**

Özet: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), yetki alanındaki ülke uyruğundaki kişilerin kendi ülkelerindeki iç hukuk yollarını tüketmelerine karşın, haklarını alamadıkları ya da adaletin istenilen etkinlikte çözüme kavuşturulamadığı durumlarda başvuru alan uluslararası bir yargı yeri niteliğindedir.

Türkiye Cumhuriyeti, AİHM'deki yüksek dosya sayısını aşağı çekerek Türkiye'nin saygınlığını sağlamak amacıyla 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'u yürürlüğe koymuştur.

6384 sayılı Yasanın 2'nci maddesinde yasanın kapsamı hükmüne bağlanmıştır. Bu kapsam içinde kararlarını oluşturacak Adalet Bakanlığı nezdinde kurulan komisyonun etkin sonuç verip vermeyeceği, **adil yargılama** ve **hukuki tatmin ilkelerine** uygun karar verip vermeyeceği hususları komisyonun vermiş olduğu bir kararın ışığında irdelenecektir.

Anahtar Sözcükler: 6384 sayılı Kanun, AİHM, AİHS, adil yargılama, hukuki tatmin.

Abstract: European Court of Human Rights is an international court which is applied by the citizens in its jurisdiction when they end their internal judgements and they don't take their rights or think results are not satisfying.

* Bu yazıda yer alan görüşler tümüyle yazarına ait olup, hiçbir biçimde yazarın görev yaptığı kurumu, T.C. Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bağlamaz; yazarın görev yaptığı kurum ve üniversitelerin görüşü olarak kullanılamaz ve değerlendirilemez. Yazıdaki tüm hata ve eksikliklerden yazarı sorumludur. Bu konularda doğrudan yazarına görüş, öneri ve soru yöneltilebilir. E-mail: ahmeterol@superonline.com

** Doç. Dr., T.C. Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi. T.C. Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi. Öğretim Üyesi, CFE, CPA

Turkish Republic legislated a law number 6384 “ About solving the frictions, applied to European Court of Human Rights, by paying compensation” to increase the Turkey’s prestige by decreasing the numbers of files in the European Court of Human Rights .

The second article of the Law number 6384 rules the content. This study is going to examine the efficiency, the fair justice and the principle of fair justice in the light of decision given by the commission which is set up in the ministry of justice.

Key Words: Law No:6384, European Court of Human Rights, European Convention of Human Rights.

1. KONU

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), yetki alanındaki ülke uyruğundaki kişilerin kendi ülkelerindeki iç hukuk yollarını tüketmelerine karşın, haklarını alamadıkları ya da adaletin istenilen etkinlikte çözüme kavuşturulamadığı durumlarda başvuru uluslararası bir yargı yeri niteliğindedir.

Henüz kesin olmayan verilere göre 2012 yıl sonu itibariyle AİHM’e yapılan başvuru sayısının 136.000 dolaylarındadır. Bu başvuruların ilk sırasında yaklaşık 30.000 (% 22) dosya ile Rusya yer almaktadır. Rusya’yı 18.000 (% 13) başvuru ile Türkiye izlemektedir¹. Türkiye’de yapılan başvuruların ağırlıklı bölümünü yargılama sürecinin uzunluğuna yönelik davalar ile yargı yerlerinde verilmiş olan hükümlere icra organlarının uymaması oluşturmaktadır².

Türkiye Cumhuriyeti, AİHM’deki yüksek dosya sayısını aşağı çekerek Türkiye’nin saygınlığını sağlamak amacıyla 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun’u yürürlüğe koymuştur³.

¹ <http://www.haberlink.com/haber.php?query=81567>(Erişim:21.01.2013).

² EROL, Ahmet, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümü”, *Lebib Yalkın Dergisi*, Mayıs 2013, Sayı 113, ss.9-14.

³ 19.01.2013 tarih ve 28533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

6384 sayılı Yasa'nın 2 ve 9'uncu maddelerinin çeşitli yollardan Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüş⁴ ve bu konulara yönelik olarak ana muhalefet partisi CHP de Anayasa Mahkemesi'ne iptal başvurusunda bulunmuştur. Ancak Anayasa Mahkemesi, bu istemi yerinde görmemiş ve geri çevirmiştir⁵.

Anılan yasanın 2'nci maddesinde kapsamı hükme bağlanmıştır. Bu kapsam içinde kararlarını oluşturacak komisyonun etkin sonuç verip vermeyeceği, *adil yargılama* ve *hukuki tatmin ilkelerine* uygun karar verip veremeyeceği hususları irdelenecektir.

2. KONUNUN ANALİZ ve DEĞERLENDİRMESİ

6384 sayılı yasanın 2'nci maddesi aynen şöyledir:

“(1) Bu Kanun;

a) Ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı,

b) Mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği,

iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruları kapsar.

(2) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamında korunan haklara ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları doğrultusunda Ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarının yoğunluğu dikkate alınmak suretiyle, Adalet Bakanlığınca teklif edilecek diğer ihlal alanları bakımından da Bakanlar Kurulu kararıyla bu Kanun hükümleri uygulanabilir.

(3) İdari nitelikteki soruşturmalardan kaynaklanan başvurular hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.”

⁴ EROL, Ahmet, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanunun Anayasaya Aykırılığı”, Lebib Yalkın Dergisi, Temmuz 2013, Sayı 115, ss.19-23.

⁵ Anayasa Mahkemesi, 06.06.2013 tarih ve 1013/34 sayılı Kararı.

Yasanın yukarıda tamamı verilen ikinci maddesi, Adalet Bakanlığı nezdinde kurulacak komisyonun karar alanını belirlemektedir. Söz konusu komisyon, yasada belirtilen tarihe kadar (23.09.2012 tarihine) AİHM tarafından kayıt edilmiş bireysel başvuruları kabul edecek ve yasanın 2'nci maddesi çerçevesinde de karara bağlayacaktır.

Komisyonun yetkisine ne yazık ki sadece iki konu girmektedir. Bunlar:

a) *Ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı,*

b) *Mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği,*

hususlarıdır.

Yasanın etkin sonuç verip vermeyeceğinin, Adalet Bakanlığı nezdinde kurulmuş ve 20.02.2013 tarihinden itibaren çalışmaya başlamış komisyonun adil yargılama ve hukuki tatmin ilkelerine uygun kararlar verip veremeyeceğini sonuçlanmış bir örnek olay ve kararlar irdelemekte yarar görmekteyiz. Bu kapsamda T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı'nın 01.07.2013 tarih ve 2013/233 sayılı Kararı ışığında analiz edilecektir.

“Olay ve Olgular

4. Müracaata konu olay ve olgular, dosyada mevcut olan bilgi ve belgelere göre aşağıdaki gibi özetlenebilir:

5. Müracaat eden, vekili aracılığıyla 1264 sayılı Madeni Ufaklık ve Hatıra Para Bastırılması Hakkında Kanun'un 9/1. maddesi gereğince 2001-2002-2003 ve 2004 yıllarına ait kendisine ödenmesi gereken 7764, 75 TL ikramiyenin ödenmemesi nedeniyle 19.10.2004 tarihinde Müsteşarlığına başvurmuş, kurumun 09.11.2004 tarihli cevabi yazıyla talebi reddetmesi üzerine müracaat eden, İstanbul 1. İdare Mahkemesine dava açmıştır.

6. İstanbul 1. İdare Mahkemesi 14.12.2006 tarih ve 2005/... Esas-2006/... Karar sayılı ilamı ile davayı reddetmiş, karara karşı temyiz yoluna gidilmiş, Danıştay 11. Dairesi 30.12.2009 tarih ve 2007/... Esas-

2009/... Karar sayılı ilamı ile temyiz talebinin reddine karar vermiş, karara karşı karar düzeltme yoluna gidilmiş, aynı dairenin talebi reddetmesi üzerine karar, 21.02.2012 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Müracaat eden, AİHM önünde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesine dayanarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden bahisle, yukarıda belirtilen yargılamada, ulusal yargı organları önünde görülmekte olan davasının makul sürede sonuçlandırılmadığından şikâyet etmiştir.

8. Müracaat eden son olarak, Komisyona sunduğu dilekçesinde davasının makul sürede sonuçlandırılmadığından şikâyetçi olmuştur.

Müracaat Edenin Şikâyetine İlişkin Hukuki Değerlendirme

a) Kabul Edilebilirliğe İlişkin Hukuki Değerlendirme

Dosyanın incelenmesinden, müracaat edenin makul sürede yargılanma hakkının ihlaline ilişkin şikâyeti AİHS'nin 35. Maddesinde öngörülen kabul edilebilirlik koşullarını karşıladığı saptanmış olup, 6384 sayılı Kanun'un 6. maddesinde yer alan bir ret sebebinin de bulunmadığı anlaşılabilir şekilde işin esasına geçilmiştir.

b) Esasa İlişkin Hukuki Değerlendirme¹⁰

10. Komisyon, 19.10.2004 tarihinde, müracaat edenin kuruma başvurarak ikramiyesinin ödenmesi talebiyle başlayan idari yargılamanın 21.02.2012 tarihinde kesin olarak sonuçlandığını tespit etmiştir. Dolayısıyla başvuruya konu idari yargılama çift dereceli olarak 7 yıl 4 ay 2 gün sürmüştür.

11. AİHM bir yargılama süresinin makul olup olmadığını değerlendirirken; her olayın kendine özgü koşulları, özellikle davanın karmaşık olup olmadığı, başvuruçunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama organlarının tutumları, davanın başvuruçunun açısından taşıdığı önem ve eğer söz konusu yargılama bir ceza yargılaması ise, başvuruçunun tutuklu olup olmadığı gibi ölçütleri dikkate alarak karar vermektedir (özellikle bkz. Pélissier ve Sassi/Fransa[BD]ş no.25444/94, 25 Mart 1999, 67; Frydendler/Fransa[BD], no.30979/96, 27 Haziran 2000, 43; Kalachnikov/Rusya, no.47095/99, 15 Temmuz 2002, 125 ve 132).

12. Bir yargılamanın adil olabilmesi için sadece verilen hükmün isabetli olması değil, aynı zamanda yargılamanın da makul sürede bitirilmesi gerekir. Uyuşmazlığın kısa sürede çözülmesi hakkın gerçek sahibine bir an önce teslimini sağladığı gibi diğer tarafın da mağdur olmasını engeller.

Makul sürede yargılama hakkı, AİHS'nin 6/1. maddesinde "*Herkes davasının ... bir mahkeme tarafından ... makul süre içerisinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.*" İfadesiyle, T.C. Anayasası'nın 141. maddesinde ise "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" Denilmek suretiyle açıkça düzenlenmiştir.

Ancak her dava konusu ve her olay için geçerli, her ihtimali kapsayan standart bir "makul süre" belirlemek oldukça zordur. Her olay kendi içinde ele alınıp, makul sürenin somut duruma göre tespit edilmesi gerekmektedir. (Dobertin/Fransa, 25.02.1993, 39.)

13. Müracaata konu iş bu dosyadaki bilgi ve belgeler ışığında: AİHM'in makul sürede yargılanma hakkına ilişkin yerleşik içtihatları, olayın kendine özgü koşulları, yargılamanın uzamasında müracaat edene yüklenebilecek herhangi bir kasıt veya kusurun bulunmaması, davanın müracaat eden açısından taşıdığı önem birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu yargılama süresinin makul olmadığı anlaşılmış olup, somut olayda müracaat edenin "*makul sürede yargılanma hakkı*" ihlal edilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle müracaat edenin talebinin kabul edilerek tazminata hükmedilmesine aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.

Karar

Tarafı olduğu idari yargılamanın uzunluğunun makul olmadığı anlaşıldığından *makul sürede yargılanma hakkı* ihlal edilen müracaat sahibine;

1. AİHM'in uzun yargılanma konusundaki yerleşik içtihatları göz önüne alınarak, hakkaniyet ölçüsünde ve takdiren **4.150.-TL**'nin 6384 sayılı Kanun'un 7. maddesi gereğince **TAZMİNAT OLARAK ÖDENMESİNE**,
2. 6384 SAYILI Kanun'un 2. maddesi gereğince, Komisyonumuz yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması ile mahkeme

kararlarının icra edilmemesine yönelik iddiaları incelemekle yetkili olduğundan, dilekçede yer verilen AİHS'nin bunlar dışındaki maddelerine ilişkin ihlal iddiaları hakkında yetkisizlik nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına,

3. Müracaat edenin iş bu karara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Komisyon aracılığıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz hakkının bulunduğu,
 4. Hükmedilen tazminat miktarının, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde Adalet Bakanlığı tarafından ödenmesine,
 5. Komisyonun kesinleşen kararının bir örneğinin 6384 sayılı Kanun'un 8/1'inci maddesi gereğince müracaata konu işlemin yapıldığı İstanbul 1. İdare Mahkemesine gönderilmesine,
- 01.07.2013 tarihinde *oybirliğiyle* karar verildi."

Takdir edilen tutar dışında, verilen karar 6384 sayılı Yasanın lafzına uygun; ancak ruhuna uygun değildir. AİHM nezdindeki Türkiye'nin görünümünü düzeltmek amacıyla çıkarılmış bir yasanın kapsamının hukuken gasp edilen hakları kapsamayacak şekilde düzenlenmesi unutmak veya konuyu düşünmemekle izah edilemez. Yasanın lafzına uygun hareket eden komisyonun, dosya kabulü sırasında ve tazminat takdirinde yasanın ruhunu kavrayamadığı açık olarak görünmektedir.

Adalet Bakanlığı nezdinde 6384 sayılı Yasa ile kurulmuş olan komisyonun bu karardaki veya başka kararlardaki hatalı tutumu, tam olarak (kül halinde) yasa kapsamına girmeyen AİHM başvurularının kabul edilmiş olmasıdır. Komisyon, 6384 sayılı Yasa'nın 2'nci maddesindeki kapsam içinde olan dosyaları kabul edip, karara bağlaması gerekirken, 2e3.09.2012 tarihine kadar AİHM'e yapılmış tüm bireysel başvuruları kabul etmiştir. 6384 sayılı Yasa ile 23.09.2012 tarihine kadar AİHM'e bireysel başvuruda bulunanlar 6 ay içinde⁶ kurulacak komisyona başvurmak konusunda adeta *ıcar* edilmişlerdir. Bu yasa kapsamında başvuruda bulunulmadığı takdirde, AİHM'in iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması gerekçesi ile *kabul edilmezlik kararı* ve-

⁶ 6384 sayılı Yasa'nın 5/2'nci Md.

receğine vurgu yapılmıştır⁷. Böyle bir vurguyu dikkate alan bireyler, sonuç çıkmayacağını bile bile *meburen* (hak kaybına uğramamak için) 6384 sayılı Yasa kapsamında kurulan komisyona başvuruda bulunmuşlardır. Komisyonun, kendisine gelen dosyaları incelerken 6384 sayılı Yasanın 2/1-a maddesi kapsamında olup olmadığını iyi analiz etmesi; tam olarak bu kapsama girmeyen başvuruları Yasanın 6/1-ç maddesi uyarınca geri çevirmesi gerekirken, yukarıda verilen örnek kararda olduğu gibi kabul etmiş ve ne yazık ki isabetli olmayan, *hukuki tatmin* sağlamayan ve AİHM sürecini asla ortadan kaldırmayacak (6384 sayılı Yasanın getiriliş amacını realize etmeyen) bir karar vererek, lüzumsuz yere hukuki süreci karmaşıklaştırmış ve uzatmıştır⁸.

6384 sayılı Yasa ile getirilen sürecine uygun şekilde AİHM'deki başvurusunu Komisyona taşıyan kişinin verilen karar sonucunda hukuki olarak tatmin olmaması, verilen kararın AİHM başvurusunun tamamını kapsamaması (Yukarıdaki kararda olduğu gibi temel olarak gast edilen hakka yönelik olarak yetkisizlik kararı verilmiş olması.) veya Komisyonun bireyin başvurusunu reddetmesi ve Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nin de Komisyon kararını yerinde bulması halinde iç hukuk yolu tüketilmiş olacaktır. Bu noktada Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nin vereceği nihai karar olup, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru çerçevesinde götürülmeyecektir⁹.

Bireysel başvuru, temel hak ve özgürlükleri kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edilen bireylerin diğer başvuru yol-

⁷ 6384 sayılı Yasa'nın 5/2'nci Md.

⁸ EROL, Ahmet, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun İç Hukuku Uzatma Yolu mu?", *Lebib Yalkın Dergisi*, Ağustos 2013, Sayı 116, ss.19-23.

⁹ Bu konuda ciddi tereddütler bulunmaktadır. 12 Eylül 2010 tarihinde Anayasa'da 5982 sayılı Yasa halkoylaması ile yürürlüğe konulmuş ve kişilerin iç hukuk yollarına Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru da eklenmiştir. Dolayısıyla, Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nin olumsuz kararı üzerine AİHM nezdinde başvurusu bulunan kişinin bireysel başvuru hakkı kapsamında Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunacak mıdır, bulunmayacak mıdır? Bu ciddi anlamda tartışmalıdır. Ancak düşüncemize göre 6384 sayılı Yasa özel nitelikli bir yasadır. Bu nedenle, 6384 sayılı Yasa'nın 7/3'üncü maddesi uyarınca, Ankara Bölge İdare Mahkemesince verilen karar kesindir. Bu hüküm de, Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nin vermiş olduğu karardan sonra hukuki tatmin sağlayamayan ve AİHS hükümlerinin ihlali ile ortaya çıkan hak yitimleri hukukten giderilmeyen ve haklarını alamayan kişinin AİHM nezdindeki bireysel başvurusu kaldığı yerden yeniden işlemeye başlayacaktır.

larını tükettikten sonra başvurdukları istisnai ve ikincil nitelikte bir hak arama yolu olarak tanımlanabilir¹⁰.

Bireyler, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nden (AİHS) herhangi birinin ihlal edilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapabilirler.

Avrupa Konseyinin çeşitli organları da Sözleşme'nin iç hukukta uygulanmasını sağlamaya yönelik mekanizmaları kurmaları yönünde taraf devletlere yükümlülüklerini anımsatmaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 2004(6) sayılı Tavsiye Kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ndeki dava yükünün azaltılabilmesi için bireysel başvuru yönteminin iç hukukta tanınmasının gerekliliğine değinilmiştir¹¹.

Bu kapsamda 19 Şubat 2010 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen Interlaken Deklarasyonu ile taraf devletler iç hukuklarında Sözleşme'yi uygulayıcı ve temel hak ihlallerini etkin bir şekilde ortadan kaldıracak mekanizmaları en kısa sürede kurma taahhüdünde bulunmuşlardır¹².

Öte yandan, Venedik Komisyonu'nun 85. Genel Kurul toplantısında kabul edilen Anayasa Yargısına Bireysel Erişime İlişkin Rapor'un 82. paragrafında bu etkili mekanizmalardan en önemlisinin anayasa mahkemelerine bireysel başvuru hakkının tanınması olduğu vurgulanmaktadır¹³.

Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurunun, kanunlarda zorunlu idari ve yargısal başvuru yolları öngörülmüşse, bu yolların tamamının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlâlin öğrenildiği tarihten itibaren 30 gün içinde yapılması gerekir. Bu süreyi aşan başvurular başkaca bir inceleme yapılmaksızın reddedilir.

¹⁰ EKİNCİ, Hüseyin, SAĞLAM, Musa, "66 Soruda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru", http://www.anayasa.gov.tr/files/bireysel_basvuru/66_Soru.pdf(Erişim:22.04.2013).

¹¹ EKİNCİ, SAĞLAM, age.

¹² EKİNCİ, SAĞLAM, age.

¹³ EKİNCİ, SAĞLAM, age.

Anayasa Mahkemesi'nde bireysel başvuruların incelenmesi herhangi bir süreye bağlanmamıştır. Bu nedenle bir başvurunun ne kadar sürede sonuçlanacağından önceden bilinmesi olanaklı değildir. Mahkeme önündeki yargılamanın süresi; başvurunun niteliği, tarafların gerekli bilgileri Mahkemeye sunmasındaki özeni ya da duruşmalı olması gibi pek çok etkene bağlı olarak değişebilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, henüz yapılan bireysel başvuruların sonuç istatistiklerini yayımlamaya başlamamıştır. Ancak, Anayasa Mahkemesi'nin web sitesindeki dava sonuçlarına bakıldığında bugüne kadar (26.04.2013) yapılan başvurulardan görülenlerin hemen hemen tamamının bireyler aleyhine sonuçlandığı görülmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin çeşitli hükümlerinin ihlal edildiği savıyla bireylerin AİHM'e başvurularının önünü kesmek ve Türkiye'nin uluslararası arenada sicilini iyileştirmek amacıyla iç hukuk yollarına eklenen 3684 sayılı Yasa ile kurulan Komisyon ve Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru, AİHM'e başvuru sürecini ciddi anlamda geciktirmek suretiyle yeni hukuki etkinsizlik ve haksızlıklara neden olacak gibi görünmektedir.

Avrupa Birliği kurumlarının (AİHM, Avrupa Parlamentosu vb) birey hak ve özgürlüklerini ihlal etme konusundaki sicili bu kadar kabarık bir ülkeye yeni iç hukuk yolları önermesini anlamak olanaklı değildir.

AİHM'e Türkiye'den yapılan başvurular incelendiğinde çok ciddi bölümünün devlet veya devlet kurumları tarafından bireylere yönelik olarak işlenen hukuki haksızlıkların yargı yerlerinde etkin şekilde hukuki karşılığının bulmamasından kaynaklandığı görülecektir. Devlet veya devlet kurumların birey haklarına ve/veya özgürlüklerine yönelik olarak işledikleri hukuka aykırı eylemler, yargı yerleri tarafından adil yargılama ve hukuki tatmin sağlama ilkelerine uygun şekilde çözümlense, AİHM'e girmeyi gerektiren herhangi bir durum kalmayacaktır. Ancak, yargı yerlerinin bağımsızlığının ciddi anlamda zayıflamış, güçler ayrılığı ilkesinin zedelenmiş olması, yargı yerlerinde görev yapan kişilerin önlerine gelen başvuruları kavrama konusunda yeteri kadar özen göstermemeleri ve kendilerine yansıyan hukuki çekişmeyi var olan yasa hükümleri ile yeteri etkinlikte çakıştırma çabası içinde bulunmamaları Türkiye'nin AİHM nezdindeki bireysel başvuru dosya sayısını artırmaktadır.

Örneğin; yukarıya alınmış olan Komisyon kararına dayanak oluşturan ve AİHM'e bireysel başvuruya kadar gidilmiş olay çok basittir. 1264 sayılı Yasanın 9/1'inci maddesinde hükme bağlanmış ve kendisinden önce bu görevlerde bulunmuş tüm kişilere ödenmiş (Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık) olan ikramiye hakları yasaya aykırı şekilde kendisine ödenmemiş kişinin İstanbul 1. İdare Mahkemesi'ne yapmış olduğu başvuru doğru değerlendirilse ve şikâyete konu olay üç mahkeme üyesi tarafından kavranmış olsaydı süreç uzamayacak, birey mağdur olmayacak, yüksek idari yargı yıllarca gereksiz yere meşgul edilmeyecekti. Ancak yüksek idari yargıdaki beş üye de alt mahkemedен gelen dosyayı etkin şekilde değerlendirmediklerinden son derece açık ve basit bir konunun Türkiye yargılaması 7 yıl 4 ay 2 gün sürmüş, nihayetinde de AİHM'e AİHS'nin çeşitli hükümlerine aykırılıktan bireysel başvuruda bulunulmuştur.

Türkiye yargı yerlerindeki etkin ve adil yargılama, hukuki tatmin sağlama konularında iç yargı yerlerini iyileştirmedikçe, yargı organlarının bağımsızlığını sağlamadıkça ve güçler ayrılığı ilkesine saygıyla bağlı olmadıkça 6384 sayılı Yasa tarzı düzenlemelerle AİHM nezdindeki bireysel başvuru dosya sayısını düşürmesi olanaksızdır.

3. SONUÇ

Gerek Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkının ve gerekse 3684 sayılı Yasa ile kurulan Komisyona yapılan başvuruların iyi niyetli sonuçlar doğurması için, buralara başvurularını taşıyan insanların hukuken tatmin olmaları gerekir. Bu sağlanamadığı takdirde, açılmış olan bu iki yol bireylerin uğradıkları hukuki haksızlıklar nedeniyle AİHM'e gitme zamanlarını geciktirmekten ve hukuki haksızlığa uğramış kişiler nezdinde devlete ve hukuka karşı duyulan güveni zedelemekten başka işe yaramayacaktır. Böyle bir sonuç ise, AİHM ve uluslararası hukuki kurumlar nezdinde Türkiye'nin sicilini iyileştirmek yerine, tam tersine güven ilişkisini zedeleyeci sonuç doğuracaktır. Bu yönden, gerek Anayasa Mahkemesi'nin ve gerekse 3684 sayılı Yasa ile kurulmuş olan Komisyonun bireylere hukuki tatmin sağlama yönünde gerçek anlamda yansız ve evrensel hukuku kendilerini şiar edinen bir çalışma ortaya koymaları yaşamsal önemdedir.

KAYNAKLAR

- <http://www.haberlink.com/haber.php?query=81567>(Erişim:21.01.2013).
- EROL, Ahmet, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümü", Lebib Yalkın Dergisi, Mayıs 2013, Sayı 113.
- EROL, Ahmet, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanunun Anayasaya Aykırılığı", Lebib Yalkın Dergisi, Temmuz 2013, Sayı 115.
- Anayasa Mahkemesi, 06.06.2013 tarih ve 1013/34 sayılı Kararı.
- EROL, Ahmet, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun İç Hukuku Uzatma Yolu mu?", Lebib Yalkın Dergisi, Ağustos 2013, Sayı 116.
- EKİNCİ, Hüseyin, SAĞLAM, Musa, "66 Soruda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru", http://www.anayasa.gov.tr/files/bireysel_basvuru/66_Soru.pdf(Erişim:22.04.2013).
- 6384 sayılı Kanun.
- T.C. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı'nın 01.07.2013 tarih ve 2013/233 sayılı Kararı.